

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

พระมหากษัตริย์ไทยได้ใช้ภูมิปัญญาในการพัฒนาประเทศชาติ สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวต่อประเทศชาติมาโดยตลอด พระองค์ทรงปกครองประชาชนด้วยพระเมตตาแบบบิดาปกครองแก่ลูก ผู้ใดประสบปัญหาทุกข์ร้อนก็สามารถมาตีระฆังเพื่อขอรับความช่วยเหลือทำให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ต่อประเทศชาติ ร่วมกันสร้างบ้านเรือนจนเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น และคนไทยในอดีตที่มีความสามารถปรากฏในประวัติศาสตร์มีมาก เป็นที่ยอมรับของอารยประเทศ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของคนไทย โดยมีพื้นฐานจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ และอิทธิพลจากภายนอก วัฒนธรรมภายนอกบางอย่างที่ไทยรับมาได้ถูกนำมาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพ แต่ภูมิปัญญาไทยที่โดดเด่นยังมีมากมาย เช่น มรดกภูมิปัญญาทางโบราณสถานและวรรณกรรมโดยที่มีอักษรไทยเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยและวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมไทยถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความไพเราะ ได้อรรถรสครบทุกด้าน วรรณกรรมหลายเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ หลายภาษา เป็นต้น ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ ทักษะต่าง ๆ และประสบการณ์ของมนุษย์ผ่านการลองผิดลองถูก เป็นสิ่งที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตโดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยในแต่ละสังคม แต่ละชุมชนจะมีภูมิปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นรวมไปถึงประเทศชาติ

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดเก่าแก่จังหวัดหนึ่ง มีความอุดมสมบูรณ์บนพื้นที่ราบภาคกลาง ประชากรที่อยู่อาศัยเป็นคนไทยเชื้อสายจีน-ลาว (ลาวเวียง พวน โข่ง คัง) กะเหรี่ยง ละว้า เขมร มอญ และญวน โดยอาศัยกระจุกกระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ภาษาพูด ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษากลาง และมีลักษณะโดดเด่นของสำเนียงที่เรียกว่า “พูดเหน่อ” ในหลาย ๆ ท้องที่ใช้ภาษาท้องถิ่นเฉพาะกลุ่ม ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีที่สำคัญ เช่น งานนมัสการหลวงพ่อดโต งานเทศกาลทิ้งกระจาด ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน ประเพณีแต่งงานของไทโข่ง ประเพณีบุญบั้งไฟ งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ ประเพณีทำ บุญตักบาตรกลางน้ำ ประเพณีแข่งเรือยาว เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3, 2553, น. 10-11) ประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญอีกประเพณีหนึ่ง คือ ประเพณีทำบุญสารทไทยของชาวไทยพวน ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ชาวไทยพวนจะทำขนมกง ขนมกระยาสารท นำไปทำบุญถวายพระสงฆ์ สำหรับชุมชนชาวบ้านวังจิก ตำบลวังลึก อำเภอสามชูก

จังหวัดสุพรรณบุรี จะทำขมมกงใส่กระจาดถวายพระสงฆ์ช่วงเทศกาลทำบุญออกพรรษา ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การคมนาคมสะดวก มีระบบชลประทานอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรและเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5,358 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า อำเภอศรีประจันต์ อำเภอดอนเจดีย์ อำเภออู่ทอง อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอด่านช้าง อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอสองพี่น้อง อำเภอสามชูก คำขวัญจังหวัดสุพรรณบุรี คือ สุพรรณบุรีเมืองยุทธหัตถี วรรณคดีขึ้นชื่อ เลื่องลือพระเครื่อง รุ่งเรืองเกษตรกรรม สูงล้ำประวัติศาสตร์ แหล่งปราชญ์ศิลปิน ภาษาถิ่นชวนฟัง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้ในครั้งนี้จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกลุ่มภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในจังหวัดสุพรรณบุรี และใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของตนเองตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีประโยชน์และคุณค่าต่อวงการศึกษา คือ ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยจังหวัดสุพรรณสำหรับเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับครูสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อิงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญของเด็กปฐมวัย เขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์พัฒนาการทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 จำนวน 138 โรงเรียน จำนวนประชากร 15,000 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ เด็กปฐมวัยอายุ 4-6 ปี กำลังเรียนอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 โรงเรียน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความคลาดเคลื่อน (e) $\pm 5\%$ รวมทั้งสิ้น 600 คน และดำเนินการ

คัดเลือกครูที่ใช้ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี โรงเรียนละ 1 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร คือ การสร้างชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

ตัวแปรอิสระ คือ การใช้ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

ตัวแปรตาม คือ พัฒนาการ 4 ด้าน และความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งประกอบด้วย พัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และความภาคภูมิใจในตนเอง

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. **พัฒนาการ (Development)** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้าง (Structure) และแบบแผน (Pattern) ของอินทรีย์ทุกส่วน การเปลี่ยนแปลงนี้จะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ เป็นขั้น ๆ จากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่ง เพื่อที่จะไปสู่วุฒิภาวะทำให้อินทรีย์มีลักษณะและความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้นซึ่งมีผลทำให้ร่างกายเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นเป็นลำดับ อย่างไรก็ตาม คำทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ จะมีพัฒนาการเกิดขึ้นได้นั้นย่อมต้องอาศัยความเจริญเติบโตของร่างกายเป็นพื้นฐานมนุษย์ทุกคน ถ้าไม่มีการเจริญเติบโตแล้วย่อมจะไม่มีความสามารถใด ๆ หรือลักษณะใหม่ใด ๆ เกิดขึ้นเลย

2. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546** หมายถึง แนวทางในการได้รับอบรมเลี้ยงดูและเพื่อให้สถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกหน่วยงานทุกสังกัดที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเพื่อสร้างเสริมให้เด็กปฐมวัยได้เติบโต มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล เหมาะสมกับวัยเป็นการพัฒนาเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี

3. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน** หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งได้มาจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ความรู้เหล่านี้สอนให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ มีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันข้าวของให้แก่ผู้อื่น ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนเป็นคนดี สอนให้คนเคารพธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลาย และให้ความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคนที่ล่วงลับไปแล้ว

4. โบราณสถาน หมายถึง อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่เป็นประโยชน์ทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี และยังรวมถึงสถานที่หรือเนินดินที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือมีร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ปรากฏอยู่

5. บุคคลสำคัญ หมายถึง ผู้สร้างสรรค์คุณงามความดีที่มีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่อนุชนรุ่นหลังควรจะได้รับและเชิดชูคุณงามความดีตลอดจนการนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตเป็นคนดีของสังคมต่อไป

6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีเป้าหมายจะให้อ่านเขียนได้ตั้งเช่นในระดับประถมศึกษาแต่เป็นการปูพื้นฐานหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะในการสังเกตผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เป็นต้น สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์เป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยที่มีเป้าหมายเน้นด้านวิชาการหรือการเรียนเนื้อหาวิชาการแต่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ มีประสบการณ์ตรงกับสื่อ สิ่งแวดล้อม บุคคล ตามความสามารถของเด็ก เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับต่อไป

7. พัฒนาการดานการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากวุฒิภาวะและการฝึกฝนจากการใช้ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถาน และบุคคลสำคัญ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี มีดังนี้

7.1 พัฒนาการดานร่างกาย หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในร่างกายเคลื่อนไหวได้ มีพัฒนาการทางกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ไตแก การจับ-การหยิบอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถเต้นตามจังหวะเพลงและดนตรีได้ การแสดงท่าทางต่าง ๆ การปฏิบัติตามสัญญาณ และความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาประสานกันในการทำกิจกรรม

7.2 พัฒนาการดานอารมณ์-จิตใจ หมายถึง ความสามารถของเด็กในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ อันเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความคาดหวังของเด็กกับสิ่งที่เด็กได้รับ ไตแก การแสดงความร่าเริงแจ่มใส การสนใจและตั้งใจฟังเรื่องราวต่าง ๆ การแสดงความชื่นชมต่อผลงานของผู้อื่น การแสดงความพึงพอใจในผลงานของตนเอง และการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.3 พัฒนาการดานสังคม หมายถึง ความสามารถของเด็กในการมีปฏิสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนรวมทั้งบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ไตแก การที่เด็กมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน การรู้จักลำดับ

ก่อน-หลังเวลาทำกิจกรรม การรวมแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนขณะทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นรวมมือในการทำงานกลุ่ม และการเคารพกฎกติกาการเล่น

7.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถของเด็กในการรับรู้ คิด จำ ใช้เหตุผล แก้ปัญหา และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การทำกิจกรรมได้ถูกต้องและทันเวลา การมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพูดคุยโต้ตอบได้เข้าใจ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และการแสดงออกด้านความคิด สร้างสรรค์และจินตนาการ

8. ความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเคารพและยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถและใช้ความสามารถที่มีอยู่กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ยอมรับนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เคารพในตนเองและผู้อื่น และมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูได้ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะและการละเล่นของเด็กปฐมวัย เขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีประสิทธิภาพ
2. ครูได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กปฐมวัย และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำแผนกิจกรรมนี้ไปปรับใช้กับบริบทของศูนย์ตนเอง
3. เด็กปฐมวัยเกิดการคิดเชิงบูรณาการจากชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานและบุคคลสำคัญ เขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี
4. ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานและบุคคลสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีได้